

4. Рікер П. Сам як інший / П. Рікер; пер. з франц. Андрушко В. – К. : Дух і літера, 2002. – 458 с.
5. Хесле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности [Электронный ресурс] / В. Хесле // Вопросы философии. – 1994. – № 10. – Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000647/index.shtml>
6. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка; [пер. с англ.]; под. ред. В. А. Ядова. – М.: Аспект-пресс, 1996. – 416 с.
7. Ferrara A. Reflective authenticity. Rethinking the project of modernity / A. Ferrara. – London; New York: Routledge, 1998. – 187 p.

ТЕРОРИЗМ ХХІ СТ.: КІНЕЦЬ СВОБОДИ?

Ірина Харечко

*кандидат політичних наук, асистент
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Терористичні акти 11 вересня 2001 року ознаменували початок нової ери в історії світової спільноти – ери протидії та боротьби із тероризмом як ідеологічною платформою, антигуманною неправою практикою, що деконструє першооснови сучасного суспільного укладу, нехтуючи і зневажаючи загальнолюдські цінності, основоположні права і свободи людини і громадянина.

Тероризм у загальному значенні прийнято розглядати як навмисне використання насильства чи загрози його застосування суверенними державами або субнаціональними групами задля досягнення стратегічних та політичних цілей шляхом вчинення незаконних дій, призначених для залякування значно ширшої аудиторії, ніж постраждалі чи військові [3].

В рамках національних законодавств, так і в міжнародному праві були введені численні норми, призначені для покарання та унеможливлення безпосереднього вчинення терористичних актів, їхньої загрози, а також заборони створення підґрунтя для популяризації, виправдання чи легітимації терористичних організацій.

Разом із цим, антитерористична політика більшості країн світу кристалізувала іманентну суспільству західного зразка дихотомію «безпека – свобода». Так, стаття 10 Європейської Конвенції з прав людини, конституюючи право кожного на свободу вираження поглядів, що включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів, встановлює обмеження цього права, а саме: в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду [1].

Безсумнівно, що усі заходи, вжиті державами для боротьби з тероризмом повинні поважати принцип верховенства права, в тому числі і свободу вираження поглядів, і повинні виключати будь-яку форму свавілля, а також будь-яке дискримінаційне ставлення. Однозначними видаються законодавчі норми, що обмежують право представників терористичних організацій та їхніх політичних прихильників вільно виражати свої погляди,

ідеї, в тому числі через засоби масової комунікації, обґрунтовуючи свою легітимність, агітувати та заохочувати підтримувати будь-якими засобами свої організації.

Паралельно із цим, у демократичних суспільствах Європи ефективна стратегія боротьби з тероризмом включає заборону підбурювання до тероризму, що включає недопущення (1) провокацій; (2) глорифікацію або обґрунтування мотивів, причин тощо терористичних злочинів або їх виконавців; (3) приниження жертв терористичних злочинів або їхніх сімей [2]. Таким чином, жорсткому моніторингу та контролю піддається публічний дискурс з проблематики тероризму.

У Сполучених Штатах відверто не криміналізують підбурювання до тероризму, дотримуючись принципу, що кожен може вільно висловлюватися на будь-який предмет. Конституційні гарантії свободи слова та вільної преси не дозволяють державі забороняти чи засуджувати пропаганду застосування сили чи правопорушення, крім випадків, коли така пропаганда спрямована на заохочення чи вироблення неминучих беззаконних дій і, ймовірно, спонукатиме чи вироблятиме таку дію [2]. Тож слова Б. Франкліна залишаються актуальними для американського суспільства і в XXI ст.: «Той, хто готовий відмовитися від свободи заради тимчасової безпеки, не вартий ні свободи, ні безпеки». Разом із цим, для вирішення проблеми підбурювання до тероризму застосовують інструментарій, що опосередковано обмежує дію принципу свободи.

Зокрема, дозволено проводити масштабне спостереження за підозрюваними у тероризмі чи шпигунстві, незалежно від громадянства. Передбачається відстеження і прослуховування телефонних дзвінків, доступ до листування, відомостей про фінансовий стан, даних про підозрюваного як користувача бібліотечних матеріалів без його/її відома та дозволу [2]. Такі дії носять контроверсійний характер, адже «людина будучи по своїй природі вільна, рівна і незалежна, не може бути підкорена політичній владі іншого без своєї згоди» (Джон Локк).

Забороняється здійснювати фінансову та логістичну підтримку терористичним групам. Це положення часто набуває неоднозначного смислу, адже матеріальна допомога сиротинцю у Чечні чи лікарні на Західному березі також може бути розцінена як протиправні дії, а це в значній мірі порушуватиме принцип свободи [4].

Іншим засобом протидії тероризмові, що опосередковано обмежує свободу індивіда, є імміграційне законодавство, котре наділило генерального прокурора США повноваженнями необґрунтованого попереднього ув'язнення іммігрантів, навіть якщо вони не вчинили злочину і не можуть бути депортовані законно [4].

Таким чином, керівництво сучасних демократичних націй намагається розв'язати дилему між адекватною реалізацією фундаментального принципу свободи та захисту індивіда окремо і суспільства загалом від реальної загрози тероризму, а сенсбуттєве запитання «Свобода чи безпека?» у сучасному цивілізованому соціумі досі залишається без відповіді.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ Ради Європи від 04.11.1950 // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 215.
2. Barak-Erez D. Freedom of speech, support for terrorism, and the challenge of global constitutional law / D. Barak-Erez, D. Scharia // Harvard National Security Journal. – 2011. – Vol. 2. – P. 2-30.
3. Bowen E. Jurisdiction over terrorists who take hostages: efforts to stop terror-violence against United States citizens / American University International Law Review 2. – 1987. – № 1. – С. 153-202.

4. A question of freedom [Electronic resource] // The Economist. – March 2003. – Mode of access: <http://www.economist.com/node/1622177> (04.11.2017).

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ У ГРУЗІЇ: ОЦІНКА ПРОГРЕСУ

Наталія Хома

*доктор політичних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Грузія є серед лідерів на пострадянському просторі за критерієм ефективності боротьби з корупцією. За Індексом сприйняття корупції з пострадянських держав попереду Грузії є лише Естонія та Литва. Реформаційний досвід Грузії є прикладом того, як пострадянська патріархальна держава здатна на справжній цивілізаційний ривок. Але ці успіхи стосуються найперше зведення до мінімуму корупції на рівні громадських та особистих послуг, у сфері оподаткування, але не у площині політики. Зокрема, В. Мацієвський і В. Ковалко слушно зауважують, що «хоча обсяг корупційних схем у Грузії зменшився, акцент змістився з низового рівня на рівень еліт» [3, с. 17]. Г. Кохан теж зацентровує, що «історію успіху Грузії не варто ідеалізувати, оскільки програма інституційних реформ не була завершена, політична корупція залишилася, проявляючись у вигляді непотизму, фаворитизму і непрозору процесі державних закупівель, через що навряд чи вдасться закрити уже досягнуті антикорупційні результати без створення надійного механізму стримувань і противаг» [2, с. 5].

Грузія ще не завершила інституційні реформи, які необхідні для забезпечення стійкості результатів боротьби з корупцією й які введуть у дію ефективну систему стримувань і противаг. В роки активних реформ після Революції троянд відбувалося посилення влади центральних органів, зменшилися свободи медіа, представники партії влади («Єдиний національний рух») обіймали у період до 2012 року більшість керівних посад у країні. У результаті виник зразок системи, наділеної усіма зовнішніми атрибутами ліберальної демократії, але який не уможлилював істинну політичну конкуренцію: у опозиції не було шансів на перемогу. Політична еліта Грузії радше виступала як модернізатори, але не демократами.

Грузія досягла певних результатів у питаннях законодавчої відкритості. З лютого 2016 року в грузинському законодавчому органі діє Постійна рада з відкритості та прозорості парламенту. Діє система моніторингу майнових декларацій державних службовців (із 01.01.2017 р.); державних службовців зобов'язали заповнювати майнову декларацію навіть через рік після залишення служби.

У 2017 році у Грузії відбулася реформа конституції. Найбільше змін торкнулися інституту виборів: а) президентські вибори з 2023 року будуть непрямыми; б) парламентські вибори у 2020 році проходитимуть за змішаною системою, але зі скороченням із 5-ти до 3-х відсотків прохідного бар'єра та наданням партіям можливості формувати виборчі блоки; такі зміни необхідні задля розвитку дрібніших грузинських партій; в) уже з 2024 року відбудеться перехід на парментських виборах до пропорційної системи з підняттям прохідного відсотка до 5-ти; створення виборчих блоків буде унеможливлено; скасовуватиметься т. зв. «бонусну систему», за якою голоси, віддані за партії, які не подолали